

izplača Andrejcu vožnjino in ta jo hoče kar domov, kot po navadi, oditi. Plahtač ga pa priliznjeno ustavi; reče mu da je nevarno tako razgretemu in potanemu prec na prosto hoditi. „Imam izvrsten pripomoček, kateri odvrne vse nasledke prehlada“, reče mu in ob enem natoči kozarček „sladkega“ z opombo: „Andrejec popijte; dobro Vam bode storilo“. Andrejec pokusi; ugajalo mu je. Na to naliže Plahtač prec še dva kozarčka pravega naravnega slivovica, enega sebi, drugega pa Andrejcu rekoč: „Bog vas živi, vrli zaleški voznik!“ Popijeta ga. Od tega časa zahajal je Andrejec ob vsaki priliki, kadar bil je razgret, k Plahtaču na kozarček žganja, pozneje pa šnopsa, ker bil mu je prvi pokus res dobro storil. Postal je polagoma pravcati šnopsarvoznik. Postal je vredni sodrug po šnopsu in drugih razvadah svojim malovrednim sovrstnikom, navadnim voznikom. Zaslužek mu kmalu za lastne razvade ne zadostuje, konja njegova, preje lepo rejena in čila, shujšala sta do pravcatih kljus.

Lotil se je slednjič Andrejec hranilnične knjižice ter jo uže za nekoliko stotakov oskubil; udal se je bil namreč tudi igri na kvarte. Tu in tam dobival je včasih kak krajcer, zapravil je pa večkrat po cele desetake. Denar mu je zopet pošel. Da pa v mesto ponj ravno prazen ne bi šel, naložil je pri žagi v Zalesji težak voz žaganc, da jih popelje na postajo. Kljuseti vpreže, sam ga pa pri Plahtaču dobro rukne. Zleze vrh žaganic, požene po cesti; šnops pa kmalu prične nad Andrejcem svoje posledice. Pravo guganje se prične. Ko prispe tako vrh malega klanca, zaroti nekako in požene; težko naloženi in ne zavrti voz, zapodi kljuseti po klanecu doli, Andrejec omahne in pade za konjiča pred voz, a voz pa preko njegovega trupla hitro zdrsne in Andreje ves razmesarjen, na cesti mrtev obleži.

Žalost in britkost domačih bila je nepopisljiva tužna, zavoljo te nesreče, katero je vražji šnops nad njihovim očetom, oziroma možem in gospodarjem, zakrivil. Ta udarec bil jim je v svarilo, da se šnopsu nobeden vdal ni ter v spodbudo, da so tudi za naprej dobri, pametni in trezni ostali, za kar jim do današnjega dne še nikdar žal bilo ni.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

(Dalje.)

Nabral Fr. Jaroslav.

87.

Sestavine, delovanje, ponarejanje, trgovina in razne vrste čaja.

V čaju nahajamo tri glavne sestavine, zaradi katerih se je človeku priljubil. Sestavine te so: prijetno dišeče hlapno olje, thein in čreslovina. Olje daje čaju ugodni aroma. Ako to olje s čaja odločimo z destilacijo,

tedaj dobimo rumenkasto tvar, ki na vodi plava. Čisto olje razdražuje človeka, ali v večji množini more človeka tudi umoriti. Kitajski delavci, kateri morajo čaj pri ocenjevanju pokušati, bolehalo pogosto na glavobolju. V zelenem čaju je olja blizu 1 postotek, a v črnem okoli $\frac{1}{2}$ postotka. Ker je čreslovina nekoliko ublažuje, zato deluje na človeka, ako zmerno pije čaj, vrlo ugodno oživlja ga in razbistruje. Ako človek pije mnogo močnega čaja, tedaj ga preveč razdražuje, odganja mu spanec, otežuje mu glavo in zazibava ga v nezavednost. Prijetno dišeče in hlapno olje se nareja v čaju še le s prženjem in s sušenjem.

Thein v čaju je ista tvar, kakor coffein v kavi. Ako ga s čaja odločimo, tedaj nam se prikauje v drobnih, belih iglicah. V čaju ga je 1 do 3 postotke. Slabše vrste imajo vselej več theina kakor finejše. Čaju ne daje nikakega prijetnega duha. Na človeka deluje kakor coffein v kavi. V malej množini oživlja človeka prav tako, kakor prijetno dišeče olje, a v večji množini more mu zelo škodovati.

Čreslovina v čaju je ona ista kislina, katero nahajamo v hrastovej skorji in v črnem vinu (tanin). Čaj je ima 15 do 18 postotkov. Čim dalje se čaj kuha, tem več kisline se raztopi, in pijača dobí grenek okus. Ako v čaj mleka vlijemo, tedaj se čreslovina spoji z beljakovino v trdo spojino, katero želodec težko prebavlja. Ljudje ki so slabega želodca ne bi smeli radi tega piti čaja z mlekom. Čim je perje starejše, čim je čaj slabše vrste, tem več je v njem čreslovine.

Za čaj naj se jemlje porclanasta posoda. Posodo je treba imeti toplo in vedno pokrito. V Kitaju ne mešajo v čaj nikdar ni sladkorja niti vlivajo ruma, kakor mi. To je pokvarjeni okus, ako se v čaj vlije rum, vsiplje cimet ali vanilja, kajti pri tej primesi človek ne občuteva onega finega vonja, ki ga čaj ima. Čaj je v svojem delovanju vrlo sličen kavi. On ne hrani človeka, kakor tudi ne kava, da si perje njegovo ima v sebi mnogo redilnih tvari. Kakor se je o kavi mislilo, aa čuva telo, da se brzo ne troši, tako so mislili tudi o čaju. Pa ni res. Mislilo se je, in sam Liebig je trdil, da v čaju dobiva telo mnogo železa, pa se to ni potrdilo. Čaj oživlja sluzne kožice v telesu, olajšuje dihanje in znojenje, in s tem ohlajuje telo. Čaj spravi človeka v ugodno razpoloženje, osvežuje ga, razbistruje mu um in preganja spanec. Za vse to delovanje pa je boljši zeleni čaj, kakor črni, in zato je za slabe ljudi vselej boljše, da jemljó črni čaj. Pred jedjo ne gré piti čaja. Nek kitajski pisatelj velí o čaju to-le: Čaj človeka ohlajuje, a slabi ga samo ondaj, ako ga čez mero pije. Čaj je najžlahnejša bilina na svetu. Pij čaj in duh ti bode živ in bister. Njega spoštujejo največi dostojanstveniki, kakor tudi največi učenjaki, pa tudi najprostejši ljudje, siromaki in sami prosjaki nočejo biti brez njega. Vsi ga pijó vsak dan in vsakemu ugaja. Drugi pa velí: „Čaj izganja s človeka vsako nesnago,

odganja spanec, čuva in zdravi od glavobolja, in zato ga čšsla celi svet."

Ako dobimo v trgovini dober in nepokvarjen čaj, pa ga zmerno pijemo, tedaj nas on osvežuje in oživlja, in bilo bi nerazborito braniti zdravemu človeku, da bi ga ne pil. No čaj se žal, prepogosto pokvarja in ponareja. Omenili smo uže preje, da Kitajci zeleni čaj za zunajno trgovino vselej umetno pobarvajo. Barvanje z indigom ni nevarno, pa tudi z berolinskim modrilom ne more mnogo škodovati. Toda Kitajci delajo tudi umetni čaj. Oni pometó ves prah v svojih delavnicah, to zlepijo z gumijem v vodi, in od tega delajo zrnje, kateró ali zeleno ali črno pobarvajo. Ta umetni čaj ne prodajajo sam zase, temveč ga primešavajo pravemu čaju. Ali pri tem so Kitajci še vrlo pošteni. Oni nazi-vajo tako zmes, lažni čaj, in za vsako robo vestno povedó, koliko postotkov je v njej ponarejenega čaja. Ali to ime se zgubi takoj, čim ga trgovci v Evropo pripeljejo. Tu ga moramo kupovati kot pravi čaj. Največe kvarjenje čaja se izvršuje v Evropi, in pri tem prvi so Angleži. V Angleškem je mnogo tajnih tvornic, v katerih čaj ponarejajo. Tako postavim so 1783. l. v Angleškeji napravili čez dva milijona kilogramov ponarejenega čaja, in tisti čas je bila trgovina s čajem še le v razvoju. Nekoliko se ga še le danes ponareja. Državna oblast je radi tega ustanovila kazen od 200 gld. za vsak klg. ponarejenega čaja. V Manchestro je več tvornic, v katerih skrivaj črni čaj zeleno barvajo, in potem draže prodajajo. V ta namen jemljó strupene bakrene barve. V Angleškeji so našli čaj, v katerem ni bilo čisto nič pravega. Največ pa se čaj pokvarja s tem, ker mu primešavajo perje od vrbe, trnja, bresta, jesena, češplje in še drugih dreves. To perje barvajo, da je take barve, kakor čaj. Kadar ga prekuhamo, tedaj ga moremo lahko razpoznati po barvi in po obliki.

(Dalje prihodnjič.)

Iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

Iz VI. seje deželnega zbora, ki je bila minuli čertek dne 27. septembra ni poročati posebno zanimivega, razun dveh točk. Prvič poročal je poslanec kanonik Klun o prošnji Kočevskega mesta, oziroma odbora, za ustanovitev tamošnje nemške sirotišnice za podporo ter je v imenu finančnega odseka predlagal, da se privoli podpora 300 gld. Glavni zastopnik Kočevcev v zbornici, Deschmann, se takoj oglasi in razlaga na dolgo in široko kolika revščina je na Kočevskem, da je tamošnjim Nemcem zabranjen vstop v slovenske zavode ter predlaga to svoto povikšati vsaj na 1000 gld.

Kočevski poslanec Višnikar, pripozna marsikaj onega, kar je navedel predgovornik Deschmann, trdi, da predlagana podpora 300 gld. vendar ni v nikakoršni

razmeri z še nepokrito potrebščino za zgradbo, naglašá veliko revščino kočevskega okraja ter predlaga naj se privoli vsaj 500 gld. podpore.

Tudi poslanec za kmečke občine kočevske g. Primož Pakiž se oglasi, priznava potrebo podpore ter jo priporočá, toda z enako odkritosrčnostjo in ostrostjo obsoja ravnanje dotičnega odbora, ki hoče ustanoviti za ta del dežele naše, v katerem poleg Kočevcev, biva veliko število Slovencev, izključno nemško sirotišnico. Oglasi se tudi še na kočevskim v državni zbor voljen poslanec Hren in priporočá višje podpore.

Poročevalec kanonik Klun se za svojo osebo ne protivi višji podpori, omenja pa vendar, da se sirotišnici ljubljanski, ki enako služi slovenskim kot nemškim sirotam, za zgradbo poslopja ni dovolila nikakoršna podpora, strinja se tudi z opazko poslanca Pakiža. Pri glasovanji se zavrže predlog Deschmannov sprejme pa se predlog Višnikarjev s podporo 500 gld.

Druga bolj zanimiva razprava nastala je pri prošnji učiteljev za zboljšanje plač. Dr. Vošnjak priporočil je predlog finančnega odseka, po katerim se deželnemu odboru nalaga, to vprašanje preiskavati in v prihodnjem zasedanji predlagati kaj takega, kar je po stanji deželnih denarstvenih razmer mogoče.

Poslanec Šuklje stopil je temu vprašanji bolj do živega, primerjal je tudi plače naših učiteljev z onimi družih dežel ter je dokazoval, da ni ravno povsod drugod vse boljše, kot pri nas. Priporočal pa je pri prihodnji popravi teh določil posebno misliti na to, da se ustanovi še ena vrsta višjih plač s 700 gld.

Predloga posebnega ni stavil in tako se je končno sprejel predlog finančnega odseka.

VII. seja bila je minulo soboto dne 29. septembra, in v razpravi bilo je med drugim dvoje poročil upravnega odseka o lovskih postavah namreč prva o omejitvi prostih kart za gozdne ali lovske čuvaje, ker je skušnja kazala, da se dosedanje določilo prav grdo zlorabijo tako, da je v nekaterih okrajih lovske karte plačevala k večjem $\frac{1}{10}$ vsih pravih lovcev, vsi drugi pa so se sprehajali s puškami s krinko čuvajem.

Drugi lovski predlog pečal se je s prepovedanjem lovskim časom (Schonzeit) in pri tem vprašanji uglasili so se lovci v zbornici. Celo bolehní baron Tauferer spravil se je na noge in je z nekako slastjo in živahnostjo čitajoč govoril, branil divje koze in lovce, kozice in povodne tice; pa tudi lovec kanonik Klun se je oglasil in je prodril z vsemi svojimi predlogi.

Tudi vredjenje teku reke Krke prišlo je v razpravo. Vlada držala se je nekako nemarljiva in se je branila pripomoči tudi pri pripravljalnih delih kaj, deželni zbor sklenil je po predlogu poročevalca finančnega odseka dr. viteza Bleiweisa in pa na zelo stvarna pojasnila in priporočila poslanca Šuklje-ja, prevzeti polovico stroškov proračunanih na 2400 gld. za pripravljalne preiskave in načrte.